

A helyi információtól a könyvtártörténet-írásig*

Gondolatok a közhasznú információról,
a helyismeretről, a könyvtáros feladatairól a helytörténet-
és a könyvtártörténet-írásban

Ezt a kacsaringós címet, illetve alcímet adtam most következő mondanivalómnak, ám ha nem féltém volna attól, hogy megijednek tőle, azt a rövid kérdést teszem fel, és arra próbálok felelni, miként lehet és legyen is tudóssá egy városi, kisvárosi, netán községi könyvtár. A válaszáért először is tegyünk egy kis kitérőt:

A *Könyvtárosegyesületek és -intézmények Nemzetközi Szövetsége*, az IFLA időnként felülvizsgálja azokat a célokat, amelyek a könyvtárak tevékenységét irányítják, és az adott történelmi helyzetnek, valamint a könyvtárakat körülvevő társadalmi viszonyokban bekövetkezett változásoknak megfelelően újból megfogalmazza a könyvtáraknak (esetünkben a *közkönyvtáraknak*, jelesül a közművelődési könyvtáraknak) a feladatait, a feladatok rendszerét. E könyvtártípusról például az 1986-os IFLA-irányelvek egyebek között a következőket szögezik le, illetve mondják ki:

„Minden közművelődési könyvtár egyben tudományos könyvtár és információs központ is a saját székhelyére vonatkozó témákban.”

Mi következik ebből?

- 1) Egy *kisvárosi* könyvtár is lehet, sőt: kell, hogy legyen tudományos könyvtár, úgyszintén a *falusi* könyvtár is, ha magas színvonalon gyűjti, rendszerezi, feltárja és szolgáltatja a településére vonatkozó dokumentumokat, illetve információkat, ismereteket.
- 2) Minden könyvtáros tudományos szakembernek számíthat ezen a területen, sőt tudósnak tekinthető is, ha ismereteinek összessége, tevékenységének produktumai tudományos színvonalon állnak.

Ezzel szemben Magyarországon mi a valóság, ki számít, számíthat tudósnak a közgyűjtemények, tehát a múzeumok, levéltárak és a könyvtárak vonatkozásában, a szereplők megítélésében?

* Az itt leírtak eredetileg előadás formájában hangzottak el a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Békés Megyei Szervezete által 2003. november 17-én a Mezőberényi Városi Könyvtárban rendezett évfordulós ünnepségen. A kéziratot szerzője a közlés előtt elküldte *Bényei Miklósnak*, akinek észrevételeit érdemük okán a szöveg megfelelő helyéhez fűzte.

A múzeumokat, levéltárakat a fenntartók és a lakosság minden további mérlegelés nélkül tudományos intézményeknek ismeri el, a bennük dolgozó szakembereket tudósoknak vagy legalábbis tudományos dolgozóknak, míg a könyvtárak közül olykor még a nagyokat is valamilyen csökkent, másodrendű közintézményeknek, a közművelődésieket pedig még mindig olyanoknak, amelyek esetleg összekeverhetők a könyvkereskedésekkel. Máskor valamilyen raktári tevékenységgel azonosítják munkájukat, a könyvtárosokat pedig a foglalkozások sorában szintén a raktárosok, deponálók közé sorolva legfeljebb azért irigylik, amiért ők idejüket olvasással tölthetik, s ráadásul még fizetést is kapnak érte.**

Noha mindhárom közgyűjteménytípusban egyaránt általános az egyetemi végzettség, úgy látszik, a társadalom értékrendjében ez nem egyenlő értékűnek minősül. Nem az azonos iskolai végzettség és a teljesítmény milyensége dönt, hanem a köz vélekedése: tudósnak vagy – szerényebben fogalmazva – *tudományos szakembernek az tekinthető, akit a társadalom, a közvélemény annak tart, s bármilyen szomorú is, de tény, hogy ma a közvéleményben a könyvtáros fogalmához nem társul a tudós jelző, munkájához tudományos értékeremtés.*

Hogy ez nem mindig volt így, évezredek történelme bizonyítja, amelynek tanúsága szerint *a könyvtár a legősibb tudományos intézmény.* Igazolásként üssük fel például a jó öreg *Révai-lexikont*, mit ír 1915-ben megjelent vonatkozó kötetében a könyvtárak múltjáról: „... Egyiptomban és Ázsiában már Kr. e. a XIX. sz.-ban van K.-aknak nyoma ... mint Memphisben, Susában, Jeruzsálemben a templomok mellett, s K.-maradványok az asszír-babilonai ékiratos cserepek is stb. Görögországban ... Leghíresebbek voltak a II. Eumenes és II. Attalus által alapított Pergamonban s a Ptolemeus Soteré Alexandriában, amaz 200,000, emez 700,000 kötetből (tekeres) [állt] ... Kr. u. a IV. sz.-ban 28 nyilvános K. volt Rómában...”

Jegyezzük meg mindjárt, hogy ezek a könyvtárak *megőrzőhelyek* lévén, bizonyos vonatkozásban múzeumoknak és levéltáraknak is voltak tekinthetők, mint ahogyan napjainkban a könyvtárak megőrző szerepük révén mint könyvmúzeumok, kézírataik alapján pedig mint levéltárak részben ezen intézmények szerepét is játsszák (lásd az olyan nagykönyvtárakat, mint az Országos Széchényi Könyvtár vagy a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára), továbbá, hogy az egyetemi levéltárak vagy a már érintett egyetemi könyvtárban vannak, vagy előbb-utóbb oda kerülnek... (Sőt a helytörténeti dokumentumok megőrzésével, a plakátok, meghívók és más aprónyomtatványok, valamint bizonyos iratok, kéziratok gyűjtésével, feldolgozásával tulajdonképpen szintén átvesszenek némely funkciókat a másik gyűjteményektől a könyvtárak. És mindezt úgy teszik, hogy közben nem válnak mássá, tehát múzeummá vagy levéltárrá – ezt nyomatékosan hangsúlyozni kell –, mert az ellenkező esetben, ha tehát a múzeum és a levéltár könyveket gyűjt, s azokat szakszerűen rendszerezi, feltárja és szolgáltatja, a végeredmény szabályszerű könyvtár lesz az adott közgyűjteményen belül.)

A múzeumok a könyvtáraknál sokkal fiatalabbak, csak a reneszánsz idején jelentek meg, akkor sem a mai formájukban. A modern múzeumok gyökerei épenséggel a könyvtárakból sarjadtak ki. Vegyünk egy példát: az Országos Szé-

** „Kormányzati szinten jobb a helyzet, mert a közkönyvtárakban – jelesen a megyei és a nagyobb városi könyvtárakban – lehetnek tudományos munkatársak, főmunkatársak, lehet tudományos pótlékot igényelni és adni, adható kutatónap.” (*Bényei Miklós*)

chényi Könyvtár alapítója, gróf Széchényi Ferenc könyvtárában a XVIII. század végi főúri könyvtárakhoz hasonlóan a könyvveken, térképeken, földgömbökön kívül érem- és ásványgyűjtemény is található volt. (Ez utóbbi bizonyára elsősorban a grófné kedvére, gyönyörködtetésére.)

Amikor Széchényi Ferenc 1802-ben felajánlotta gyűjteményét a nemzetnek, hungarikumokból álló *könyvtárat alapított, nem nemzeti múzeumot*, noha a könyvekkel együtt átadta a földgömböket, térképeket és az éremgyűjteményt is. A Nemzeti Múzeum valójában hat évvel később, 1808-ban jött létre úgy, hogy törvénnyel, utólag, visszamenőlegesen állami intézménnyé nyilvánították, s a múzeum alapjává tették a Széchényi Ferenc adományozta könyvtárt, majd azonnal – mai szóhasználattal – „integrálták” egy új szervezetbe, amelyben a könyvtár, elvesztvén önállóságát, a múzeum egyik részlege, osztálya lett, és úgy is maradt csaknem másfél évszázadig, 1949 végéig. Nem tudom, hogy ez a „precedens” volt-e a minta, de tény: 1945–1950-ig a meglévő kevés könyvtárunk többsége nélkülözte az önállóságot – még a városi könyvtárak nagyobb hányada is a múzeum vagy a levéltár „kenguruer-szényéből” bújt ki. Ennek az eredetnek a gondolati alapja az lehetett, hogy a könyvtárt minden tudományos, szellemi tevékenység, kulturális folyamat és társadalmi gyakorlat információs bázisának, háttérintézményének, kiszolgálójának ítélte meg az általános vélekedés, tehát olyan *hinterland*nak, amelynek minden említett területen, tevékenység mögött ott kell lennie, de mindenhol csak *szolgáló*, vagyis nem önálló, hanem alárendelt szereposztásban, mai divatos kifejezéssel: mintegy infrastrukturális „beosztásban”, szerepkörben.

Ennek a felfogásnak az ismeretében és a múzeumi–levéltári alávetettség, untermanság történeti gyakorlata, analógiái alapján talán nem meglepő, ha a közkönyvtárak önálló létének, sajátos cél- és feladatrendszerének elismerése hazánkban csupán kb. másfél évtizedig tartott: az 1952. évi minisztertanácsi határozattól a hatvanas évtized második feléig, amikor is az ún. klubkönyvtárakba, tehát „művelődési otthon jellegű” intézményekbe olvasztották a falusi könyvtárak egy részét, majd megkezdődött a városi könyvtárak „integrálása” is a művelődési házakba, és ez a folyamat napjainkban is rendületlenül tart, noha bebizonyosodott, hogy *egyetlen integrált szervezetben működő könyvtár munkájának színvonala sem javult az új felállásban, és rendre-sorra az is kiderült-kiderül, hogy a könyvtári feladatok egy részének leépítése, illetve felszámolása nélkül megtakarítások sem érhetőek el ezekben a kényszerházasságokban.*

E kitérő után immár visszakanyszerodva arra az alapkérdésre, hogy miként válhatnak, válhatnak-e egyáltalán tudóssá, a muzeológusokhoz és a levéltárosokhoz hasonlóan elismert szaktektentélyekké a könyvtárosok, két terület birtokba vételét, illetve bizonyos magatartásmód elsajátítását jelölhetem meg a közművelődési *könyvtáros és könyvtár tudományos rangemeléséhez:*

Az első lehetőség az, hogy a könyvtáros felhasználva minden segédeszközét, *tudományos alaposággal* felderíti és folyamatos figyelemmel számba veszi az adott helyen, az adott közösség számára társadalmilag legfontosabb információkat tartalmazó dokumentumokat, ezeket a lehető leggyorsabban begyűjti – ha kell, a legfáradtságosabb utánajárással is –, majd szakszerűen feltárja és szolgáltatja úgy, hogy az olvasónak–használónak az legyen az érzése: a könyvtáros az ő minden kérdésére valamilyen módon válaszolni tud, származzon ez a válasz magából a meglévő dokumentumból vagy a számítógépes keresés alapján kapott közvetett

információkból, esetleg a könyvtárközi kapcsolatok igénybevételéből (lásd a Lib-Info – korábban: MIT-HOL – internetes tájékoztatás lehetőségét példának okáért). Ha a könyvtárost a könyvtár látogatója olyan *információs révkalauznak* ismeri meg, aki a saját könyvtárának állományismeretén kívül a tájékoztatási segédletek fölüeny biztonságával más könyvtárak, könyvtári rendszerek említett információs lehetőségei között eligazodva–eligazítva is képes őt a tudott tények kikötőjébe kormányozni, nem fogja tőle megtagadni a *tudásnak* kijáró tiszteletet és a *tudóst* megillető főhajtást sem.

Természetesen ehhez az kell, hogy az állománygyarapításban a könyvtár minden érdemi munkatársa részt vegyen, vezető és beosztottak a vadász vizsla tekintetével folyamatosan és szinte a magángyűjtő szenvedélyével, megszállottságával figyeljék a könyvtermést, s a beszerzett dokumentumokat kincsként kézbe véve megismerjék használhatóságukat, egy-egy adott területen releváns tájékoztató értéküket. Az újabb és újabb könyvszállítmányok csomagbontása, a bennük lelt könyvek látása vagy átlapozása fölötti öröm az igazi könyvtáros szakmai életében az esztendőök múlásával sem kophat meg!

Az idősebbek között talán még akadnak olyanok, akik emlékeznek a Kossuth rádió egykori *Kíváncsiak klubjára*, erre a sajnos már több évtizede nem létező vasárnap délelőtti műsorra, amely a hallgatók minden okos és kevésbé okos, butácska kérdéseire is megpróbált felelni. Ennek szerkesztőjétől, a fiatalon eltávozott *Bélley Pál* könyvtárostól, majd újságírótól bizonyára senki nem tagadta meg akkoriban a *tudós* minősítést. Pedig tudását úgy szerezte, hogy az OSZK-ban az ún. *sorösszeállító* munkát végezte. A sorösszeállítónak azt kellett tennie, hogy nagyság szerint sorba állítsa a köteles példányként beérkezett könyveket, amelyeket aztán a jó helykihasználás végett méret szerint beállított polcokra egymás után, folyószám (numerus currens) szerinti rendben elhelyeztek. *Bélley Pál* ebből a gályapadmunkából tudós önképzőt csinált: minden könyvet átlapozva olyan állományismeretre és az információkban való olyan eligazodási jártasságra tett szert, amelyet nemcsak például a bibliográfiák összeállításában és egyéb munkáiban használhatott fel, hanem a *közhasznú információszolgáltatás* egyik előfutárának tekinthető rádióműsorában is.

A tudósi rang kivívásának másik módja, területe a *helyismeret* magas fokú művelése a könyvtáros részéről. Ez a munka *bármely közművelődési könyvtár és könyvtárosa számára a legfőbb társadalmi presztízsképző lehetőség*, és csaknem húsz éve nem értem, miért nem élnek vele a kisebb könyvtárak, miért gondolják azt, hogy elegendő, ha csupán a megyei könyvtár végzi e munkát?!

Magát a tevékenységet nem napjainkban találták ki. Annak a néhány – tíznél kevesebb – városi könyvtárnak, amely a XX. század elején működött Magyarországon, jobbára már volt – a város latin nevével jelölt, például Savariensia [documenta] [ti. Szombathelyi dokumentumok] – helyismereti gyűjteménye, amelyet másként *helytörténeti* gyűjteménynek is neveztek. Az ország népi demokratikusnak vagy szocialistának nevezett korszakában, az 1949–1952-es időszak nagy könyvtárszervezési éveit követően közvetlenül, 1954-ben foglalkozott először a helyismereti–helytörténeti gyűjtemények szervezésével az OSZK módszertani osztálya (az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ, a Könyvtári Intézet elődje), *tájékoztatói* munkának nevezvén a tevékenységet. A hatvanas évektől vált általánossá, szinte a könyvtári illemhez, jó modorhoz tartozóvá a helyismereti vagy másként

helytörténeti névvel is illetett könyvtári munkaág. A *helytörténeti* jelző is megfelelő lett volna sokunknak, hiszen nyilvánvaló, hogy egy információ vagy dokumentum, amely ma a hely jelen ismeretéhez tartozik, például egy menetrendi adat, az árvíz-mérce mai állása vagy egy piaci ártáblázat, netán a helyi újság friss száma, holnap már helytörténeti tényvé, adattá, információvá válik. Ám az akkori hatalom, amely „a múltat végképp eltörölni” gondolkodásmódban élt, minden *történeti* stúdióban a diadalmas jövőépítés kárára váló múltba fordulást, nosztalgizást gyanított, inkább a *helyismereti* definíció javára döntött, illetve a *helyismereti–helytörténeti* munka fogalompárjának használatát még eltúrte.*** A tankönyvek révén végül is az óvatosabb *helyismeret* meghatározás vált általánosan elfogadottá, melynek értelmezése a terület legjobb ismerője, *Bényei Miklós* tanár úr megfogalmazásában a következőképpen hangzik, egyfajta szintéziseként az említett fogalom párnak: tehát a helyismeret „... egy adott helyre vonatkozó információk, illetve az őket hordozó dokumentumok összességét jelöli, továbbá a könyvtári (levéltári, múzeumi) tevékenységnek (gyakorlatnak) azt a részét, amely ezeknek az információknak, dokumentumoknak a felkutatásával, összegyűjtésével, rendszerezésével, feltárással, közvetítésével és közreadásával foglalkozik.”

A meghatározásban kiemelt *helyismereti információ*knak ebben az értelmezésben nincsenek *kronológiai*, tehát *időbeli* és *tematikus* korlátai: múlt, jelen, jövő egyformán beletartozik, *tartalmilag* pedig a történelmi előzmények, természeti viszonyok, a gazdasági élet, a társadalmi szerkezet, a politikai szerkezet, a közigazgatás, a műszaki alkotások területe, az oktatás (népművelés, művelődés), a művészetek, az életmód, a vallás, a helyközi kapcsolatok.

Mindczeket kiegészítik az ún. *helyi személyekre* vonatkozó információk.

A hatvanas években külön *helyismereti részlegek* alakultak a megyei könyvtárakban, s ekkor, majd a hetvenes esztendőkből a Magyar Könyvtárosok Egyesületének keretében az OSZK KMK támogatásával, *Fogarassy Miklós*, majd *Vajda Kornél* irányításával megszerveződtek a munka elméletét és gyakorlatát kialakító együttések:

- *konferenciákon* tisztázódtak a legfontosabb kérdések;
- *elkészültek* a helyismereti munka *segédletei*;
- megindultak a *képzések, továbbképzések*;
- megjelentek a legfontosabb *helyi produktumok*: sajtóbibliográfiák, város- és megyetörténeti bibliográfiák, eseménytárak (lásd évfordulók, jubileumok), sajtórepertóriumok stb.

A helyismereti munka felfutásának idején, 1970 táján újabb lehetőség, ösztönzés, friss áramlat, új *tekintélynövelő, legitimáló* eszköz tűnt fel a könyvtári hori-

*** „A helytörténet és a helyismeret fogalom pár használatában talán valóban közrejátszottak bizonyos ideológiai megfontolások (bár eddigi kutatásaim során nemigen akadtam nyomára), de nem ilyen súllyal. A helyismeret kifejezés egyébként reformkori eredetű, tehát valószínűleg régebb vagy legalábbis egyidejű a helytörténettel. A másik megfontolni való: a nyelvi különbség tartalmi eltérésre is utal. A helytörténet kettős értelemben fordul elő: egyrészt jelöli az adott hely múltját, és ennyiben a helyismeret része; másrészt a történettudományi vizsgálódás egyik iránya, megközelítési módja, ennyiben viszont lényegesen eltér a gyűjtő–szolgáltató jellegű könyvtári helyismereti tevékenységtől.” (*Bényei Miklós*)

zonton, amely mintegy vérátömlesztésként hathatósan erősíthette volna a helyismereti tevékenységet, új irányokba tágitva a munkát, ha nem kapott volna gellert azáltal, hogy magát gyökeresen újnak és az előzményektől független, teljesen autonóm képződménynek tüntette fel. Az történt ugyanis, hogy Nyugatról begyűrűzött a *közhasznú információ* névvel és más, hasonló nevekkel illetett tevékenységi forma, s a „demokratikus tájékoztatás” jogcímen különleges helyet követelt magának a könyvtári nap alatt. A tevékenység különböző meghatározásai azt a látszatot próbálták kelteni, hogy itt valami soha még nem volt szolgálat–szolgáltatás tűnt fel, amely az addigiak gyökeres meghaladásával valamilyen teljesen új követelményrendszert támasztott a helyismerettel foglalkozókkal és munkájukkal szemben.

A sokféle elnevezésnek, úgymint: *közhasznú információ, helyi információ, köznapi, mindennapi, közérdekű, közösségi, általános információ* lényege az, hogy a mindennapi helyi élethez kapcsolódó információk begyűjtése, kezelése és szolgáltatása *gyorsan, hatékonyan és célzottan* megtörténjen a könyvtárban. Amint az IFLA említett közkönyvtári irányelvei megfogalmazták, e könyvtárak feladata:

„... *közhasznú, közéleti információk nyújtása a központi és a helyi kormányzati szervek ... megbízásából; segítség a lakosságnak az ezekkel a testületekkel kapcsolatos ügyek intézésében, információ a helyi klubokról, társaságokról, a felnőttoktatási lehetőségekről, a sportszervezetekről és a szórakozási kínálatról.*”

Ha profánul megérintjük, körültapogatjuk ezt a magasztos definíciót, kiderül, hogy a feladatcsokor gyönyörűen beilleszthető a helyismereti–helytörténeti munkába, annak egy sajátos – igaz: *dinamikusabb, kezdeményezőbb* és szükségszerűen *gyorsabb* teljesítést követelő formája, aspektusa. De mondhatnám azt is, hogy a munka egyik *fázisa*. Lássuk egy példán:

Helyi lakosok a falusi turizmus *feltételei, lehetőségei* iránt érdeklődnek, tehát a mindennapi életük kialakításához kérnek információt.

A könyvtár *beszerzi* a szükséges jogi, adózási, egészségügyi előírásokat, kikutatja a pályázati lehetőségeket, és az érdeklődő lakosokat tájékoztatja a *köznapi információszoolgáltatás* keretében.

A helyi lakosok megkérlik a könyvtárost, hogy pályázatukhoz *szolgáltasson* információkat a település és a környék műemlékeiről, gyógyfürdőiről és a helyi kulturális lehetőségekről.

A könyvtár e kérések teljesítésével *napi információkat* szolgáltat, de ezenfelül kiváltképpen *helyismereti információkat* és *helytörténeti információkat* is egyaránt nyújt. Továbbá a sikeres pályázatok lezajlása után *archiválja* a keletkezett dokumentumokat, tehát *helytörténeti* munkát végez.

Egyszerűbb példa:

A könyvtár *beszerzi* a helyi busz- vagy vonatjáratok menetrendjét, valamint az új telefonkönyvet; *czeckből szolgáltat*; a menetrendeket, illetve a telefonkönyvet a változás után *elhelyezi a gyűjteményben*.

Ami tehát az egyik napon még helyi információs dokumentum volt, a másikon helytörténeti információkat tartalmazó dokumentummá válik.

Nem tudom, hogy sajátosan magyar vagy inkább népi demokratikus „fejlődési” sajátosság volt-e az, hogy amikor a közhasznú információk szolgáltatásának követelménye–divatja behatolt, besurrant hozzánk, mindenütt a *helyismereti könyvtári csoporton–részlegén kívül, attól függetlenül* valósult meg. Vajon a tempósan dolgozó helyismerészek–helytörténészek valódi vagy vélt nehézségének, alkalmatlanságának láttán döntött-e úgy a könyvtár vezetője, hogy külön alkalmazottra–alkalmazottakra, esetleg külön részlegekre bízva a helyi információkkal való foglalkozást, vagy azért, mert merőben újdonságnak feltüntetvén a vállalt feladatot külön embert (embereket), felszerelést, gépeket remélt és kapott is ennek jogcímén – különösen ott, ahol még például *vállalkozási információs pont*, netán részleg felállításával a tehetőseket is sikerült megpumpolnia.

Akár így történt, akár úgy, le kell szögezni ismételten: a helyi, a *közhasznú információ címén végzett munka a helyismereti tevékenység egyik vetülete, formája, ezért abba illeszteni kell végezni* még akkor is, ha praktikus (pénzügyi) okokból esetleg (ideiglenesen) kihelyezett (különálló) egységként működteti az intézmény.

Áttérve a munka tartalmára, talán érdemes felsorolni, hogy a helyi, közhasznú információs tevékenység területeit körülbelül milyen körben jelöli meg a szakirodalom.

- *Önkormányzati dokumentumok és hírek* (határozatokról, testületi tagokról, fogadóóráikról);
- *Programajánlatok, műsorok* (a művelődési házé, koncerteké, kiállításoké);
- *Kultúra, szabadidő, sport* (a kultúrába beleértve magát a könyvtárat is);
- *Oktatás, továbbképzés* (intézmények, pályaválasztás, felnőttképzés, átképzési lehetőségek);
- *Szolgáltatások, céginformációk* (vállalkozókról, iparosokról);
- *Utazás, vendéglátás, vásárlás* (menetrendek, nyitvatartási idők, kínálatok tartoznak ide);
- *Egészségügy, szociális ellátás* (tartalma: orvosok, gyógyszerész, látszerészek; családsegítő szolgálatok, idősek napközije, munkanélküliek ellátása);
- *Intézmények, szervezetek* (pártok, körök, egyesületek, egyházak);
- *Hirdetések, aktualitások.*

Arról, hogyan kell e munkát végezni, felesleges szólnom, és hiábavaló is a gyakorlati bemutatás nélkül. Tanulni elsősorban egymástól fognak, ha előtte áttanulmányozták a szakirodalmat, amely meglehetősen gazdag. Az általam erre az alkalomra összeállított s a mezőberényi meghívottaknak hetekkel ezelőtt eljuttatott kis jegyzékből az egyik területet, a közhasznú információt kiemelve hadd hívjam fel a figyelmet (ez itt a reklám helye) az OSZK KMK által 1993-ban kiadott, de még ma is kitűnően használható, a *Könyvtárak és információs intézmények szerepe a demokratikus tájékoztatás szolgálatában* című kiadványra, amely potom 400 Ft-ért kapható a Könyvtári Intézet Szakkönyvtárában.

Ezenkívül hadd jegyezzem meg, hogy ugyancsak a közhasznú információ témaköréből 255 cikk – magyar nyelvű cikk – adatait tartalmazza a Könyvtári Intézet MANCI nevű adatbázisa az 1985 és 2002 közötti évekből.

Persze a szakirodalmat be kell szerezni. A beszerzésről tudomást szerezni – mint említettem – csak folyamatos tájékozódással lehet. A tájékozódás alapja pedig az OLVASÁS. Csendesen hadd kérdezzem: olvasnak-e a jelenlevők és a jelen nem levő könyvtárosok? Olvasnak-e azok, akik – reményeim szerint – tudós könyvtárosok akarnak lenni és azokká lesznek is?! Ismerik-e azokat a segédleteket, amelyekről a mai programmal kapcsolatban szó esett? És ha megkérdezném, hogy például *Gulyás Pálnak a Magyar írók élete és munkái* című biobibliográfiájából, amelyet *Viczián János* rendezett sajtó alá, az eddig megjelent vagy 19 kötetből hány van meg egy városi könyvtárban? És hogy ebből hány helyen írták ki azoknak a személyeknek az adatait, akiknek az életrajz szerint a településhez van valami közük? Ha kigyűjtötték, megfelelő-e az adatok számítógépes feldolgozása, a tárgyszavak megválasztása a jó visszakereshetőség érdekében? Magam a számítógéphez nem értek, de nemcsak ezért figyelmeztetek mindenkit, hogy a számítógépben őrzött adatokat időnként tegyék át papírra, mert így áttekinthetőbbek. Gyakorlati okok is a kimentés mellett szólnak: az írott szöveg általában nem „száll el”, vírus nem támadja meg, továbbá a papír élettartama bizonyítottan több száz év. A kimentés attól is megkíméli a könyvtárost, ami időnként sajnálatosan előfordul a könyvtárakban, hogy tudniillik betörők elviszik a teljes számítógép-állománynak nem a gépeit, hanem „csak” a merevlemezeit a rajtuk lévő valamennyi információval együtt...

Tudós könyvtárossá lenni – kanyarodom vissza ismét a fő témára. Ha egy könyvtáros a helyismeretet szenvedélyből és jól műveli, idővel települése közeli vagy távolabbi múltjának – vagy e múlt egészének – tudósává válik anélkül, hogy tudását a településről írott monográfiával hitelesítette volna. (Persze egyáltalán nem baj, ha ismeretei kiadványban öltének testet!) A tudós könyvtáros „imázsához” nem kell a szaktörténész erudíciója, a nagy szintézisek alkotására való képesség, amely egyébként is külön adottság. Ám igenis kell a segédletek elkészítésének akarása és megvalósítása, amelyhez más erőnyre: a lelkiismeretességen kívül pontosságra és állhatatos szorgalomra van szükség. Mindkettő a jó könyvtáros alaperénye. Ezekkel a helyismereti bibliográfiák, eseménytárak, kronológiák, személyi mutatók, *Ki kicsodák* elkészítése megvalósítható, és az állhatatosan végzett munka, a minden kérdésre válaszolni tudás képességéhez vezet el a könyvtárost, miközben magas rangra emeli a könyvtárt a szolgált közösség körében, szemében.

A suszternak az ő lyukas cipője – ez az, amit a külvilág nem néz el a mesternek. És a könyvtárnak az ő lyukas cipője, a hiányzó, vagy hiányos története? A szakma sem nézheti el jó intézményeinek nem a megírt történetük hiányát, hanem a könyvtártörténeti segédletek hiányát, amelyek a megírás előfeltételei. Évforduló évfordulót követ, a könyvtárak 50 évvel ezelőtti alapítására emlékezve–emlékeztetve egymás után jelennek meg publikációk, ám ezek nem kis hányada tele van hiányokkal, hézagokkal, helyenként elírásokkal, gyakran kifejezetten csacskaságokkal. Mert hiányoztak a csupán lelkiismeretességgel és szorgalommal is előállítható alapozó munkák, amelyekre támaszkodva a botcsinálta, kijelölt, „muszáj” szerző a könyvtár történetét hitelesen megírhatta volna. Mert hiányoztak–hiányoznak a könyvtárra vonatkozó írások, hírlap- és folyóiratcikkek repertóriumai, nem készültek jól megszervezett és dokumentált szakmai életinterjúk a könyvtárak egykori vezetőivel, munkatársaival, nincsenek a könyvtár eseményeit folyamatosan,

illetve retrospektíve megőrkítő kronológiák, nem léteznek a levéltárakban rendezetlenül elfekvő könyvtári iratokat feltáró indexek stb., stb.

Az országos kronológia kiadása azért késik, mert a volt járási könyvtárak többségének utódintézményei nem tudják adatszolgáltatásukkal a készülő központi kronológia hiányait pótolni, a befejezést segíteni, hiszen jóformán alig ismerik saját múltjukat. Pedig a *könyvtártörténet mint intézménytörténet a helyismereti-helytörténeti feltáró munka része*, s mint ilyen, merő önzésből is a legnagyobb figyelmet érdemelne a könyvtáros részéről!

Gerő Gyula

Könyvtár és információ multikulturális társadalmakban

12. Nemzetközi BOBCATSSS Szimpózium, Riga, 2004. január 26–28.

Egykoron a keleti és nyugati államok közötti kapcsolatteremtés és tapasztalatcsere fóruma volt a hét európai könyvtárosképző intézmény által útjára bocsátott nemzetközi BOBCATSSS szimpózium. Mostanra – 10 állam Európai Uniós integrációjának előestéjén – sokkal inkább a közös problémákra való megoldáskeresés, véleménycsere a legfőbb profilja az évente megrendezett konferenciának. A tavalyi téma után (Információpolitika és az Európai Unió) újra az európai integráció szempontjából aktuális kérdés, a multikulturalizmus és a könyvtári információs szolgáltatások problémája került sorra a szimpóziumon. (<http://www.bobcatsss.nu>)

A konferencia – mivel a résztvevők legnagyobb része az európai könyvtárosképző intézmények diákjaiból és oktatóiból kerül ki – a vizsgaidőszak végéhez igazodva, január végén vagy február elején kerül megrendezésre. Idén a svédországi Höögskolan i Borås és a rigai egyetem hallgatóinak közös szervezésében jött létre a szimpózium. A helyszínt a rigai egyetem épülete adta.

A multikulturalizmus könyvtári szempontból legfontosabb kérdése a különböző társadalmi, kulturális háttér nyomán kialakuló információs igények és a könyvtári-információs szolgáltatások viszonya volt. Három irányból közelítettek a témához a szervezők a beérkezett előadások szekcióülésekbe csoportosításánál: a társadalom, a felhasználó és a könyvtári-információs szakma szempontjából. Három szekcióban folytak párhuzamosan az előadások, így természetesen nem volt alkalmam minden egyes előadáson részt venni, és nem is tudom megosztani valamennyi elhangzott előadás anyagát a 3K olvasóival, bár igyekeztem mindhárom szempontot szem előtt tartva tájékozódni a helyszínen.

A multikulturalizmus meglehetősen tág teret lefedő esernyője alatt meglepően sok téma elfért, hiszen globalizálódó világunkban szinte valamennyi, az információs szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdésnek van ilyen aspektusa is. Az előadások

mellett workshopokon cserélhettük ki gondolatainkat a következő témákban: szó-lásszabadság, a gyűlöletbeszéd szabadsága, diszkrimináció, hangzóanyagok archi-válása, a könyvtári szolgáltatások minősége, térképek on-line publikálása és digitá-lis archíválása, nagyvárosi könyvtárak multikulturális közösségek szolgálatában.

(Áttekintésem elkészítésében sajnos nem lehetett segítségemre az évről évre megjelenő BOBCATSSS Proceedings kötet, ezúttal ugyanis utólag készítik el és postázzák a résztvevők címére.)

Társadalom, információpolitika

Az európai multikulturális társadalmak meghatározó ismérve kell legyen, hogy a különböző információs szükségletekkel rendelkező rétegek egyenlően jussanak hozzá az információs javakhoz. Az esélyegyenlőség a szolgáltatások minőségén keresztül tud érvényesülni, így a kormányzati programoknak, a törvényhozásnak országos szinten kell lehetőséget teremteniük az információs javakhoz való egyen-lő hozzáférésre. A BOBCATSSS konferenciák történetében először Evelyn Kers-lake vetette fel azt a gondolatot 1998 januárjában Budapesten, hogy a közkönyv-tárak lehetnek az információs esélyegyenlőség egyedüli letéteményesei, ugyanis nem csupán az információt, de az eléréséhez szükséges technikai eszközökhöz való hozzáférést is ingyenesen bocsátják a felhasználóik rendelkezésére.¹

Piotr Malak, a toruni Nicolas Copernicus egyetem tanára az információs tár-sadalom kiépítésére vonatkozó lengyelországi kormányzati programokat ismer-tette. Előadása alapján nagyon sok hasonlóságot fedezhettünk fel a lengyelországi és a hazai gyakorlat között. Az információs társadalom építésére három szinten folynak projektek. Az eEurope program a jelenlegi 15 Európai Unió tagállam terve, az eEurope+ a csatlakozásra váró országokra vonatkozik, míg nemzeti szin-ten az ePolska program keretében folynak projektek az információs társadalom megvalósításáért. Ezek legfontosabb pontjai:

- a telekommunikációs infrastruktúra fejlesztése,
- széles körű, gyors, olcsó és biztonságos internet-hozzáférés biztosítása,
- az informatikai írástudás fejlesztése,
- a helyes internethasználat készségének kifejlesztése,
- infokommunikációs technológia fejlesztése falusias környezetben,
- a digitális rádiózás és televíziózás támogatása.

A terv aktív szereplői a könyvtárak. A program legköltségesebb része az infor-matikai infrastruktúra-fejlesztés, így a lengyel kormányzati elképzelésekben fontos szerepet játszik a könyvtár mint olyan intézményhálózat, mely országszerte rendel-kezik a szellemi javak eléréséhez szükséges technológiai eszközökkel. A könyv-tárak emellett mint nyilvános internet-hozzáférési pontok, mint a felhasználóképzés lehetséges helyszínei, a kulturális információs rendszerek kiépítői szerepelnek a

1 Kerslake, Evelyn: The social impact of public libraries in the UK Citizenship and inclusion in the information age. = Shaping the knowledge Society. Proceedings of 6th International BOBCATSSS Symposium January 26–28. 1998. Budapest, Royal School of Library and Information Science, 1998. 61–72. p.

tervben. A program részeként szintén a könyvtárak feladata a Lengyel Virtuális Könyvtár megvalósítása és a könyvtárgépesítés nyomán, a nemzetközi szabványokkal összehangolt működéssel a nemzetközi adatszerében való részvétel.

Az előadó végül konkrét példákon keresztül mutatta be a program megvalósításának egyes részeit a könyvtárügy területén. A Lengyel Internet Könyvtár a nemzet klasszikus szerzőinek műveit, kéziratokat, grafikákat, zeneműveket, tudományos folyóiratokat tesz elérhetővé a világhálón. A Lengyel Nemzeti Könyvtár a nemzeti örökség digitalizációjának a felelőse. Az Adam Mickiewicz Intézet gondozza a Lengyel Kulturális Portált, mely a lengyelországi kulturális intézményekről tartalmaz információt, illetve azok honlapjaihoz vezet el az érdeklődőt.²

Az információhoz való egyetemes hozzáférés biztosítása mellett a könyvtárak szerepet vállalhatnak az üzleti információszolgáltatásban is. Kihhasználva, hogy a gyors hozzáférés sokszoros hasznot hozhat a profitorientált vállalatoknak, egyre több könyvtár állít fel információs pultot, központot, amelyeken keresztül üzleti adatbázisokat, híreket, folyóiratokat tesznek hozzáférhetővé az érdeklődők számára, természetesen pénzért. Ennek lengyelországi példáját *három fiatal egyetemista* mutatta be. Lengyelországban jelenleg 30 ilyen központ működik a nagyobb városokban, és ezeket emelt díjas (rövidített) négyjegyű telefonszámon vagy a világhálón keresztül lehet igénybe venni. A változatos igényeknek megfelelően különböző adatbáziscsomagokat lehet megrendelni.

A felhasználó

A felhasználók különböző háttérrel, elvárásokkal fordulnak az információs szolgáltatások felé. A multikulturalizmust tágabban értelmezve a különbözőség nemcsak az eltérő kulturális (nemzeti, faji, etnikai) háttérből fakadhat, hanem a nemi, életkori, lakóhely szerinti különbözőségekből is. A „Felhasználói csoportok és szolgáltatások” című szekcióülésen ennek megfelelően az etnikai csoportoknak, mozgáskorlátozottaknak, gyermekeknek, falusi embereknek, külföldi diákoknak kínált információs szolgáltatásokról egyaránt esett szó.

A szolgáltatásoknak a felhasználó igényeihez való alakítása alapvetően fontos kérdés az információs esélyegyenlőség megteremtésében. A speciális rétegek megszólíthatóságának feltétele a különböző igények és a különböző csoportok kulturális hátterének megismerése. A konferencia programjában több előadás is foglalkozott kifejezetten egy-egy réteg könyvtári szolgáltatások szempontjából releváns körülményeinek bemutatásával.

Erre példa az eszéki egyetem nagyszabású kutatása, amely a Horvátország területén élő cigányság könyvtári ellátásának problémáját célozta meg, és amelyről *Lana Peic* és *Jasmina Soco* tartott beszámolót. Míg a legutóbbi népszámlálás során mindössze 9760 főnyi roma lakosságot regisztráltak (ez a teljes horvát népesség 0.21%-a), a roma szervezetek minimum 80 000, cigány nyelven beszélő emberrel számolnak. Pontos számukat nehéz meghatározni, ugyanis sokan közülük nem rendelkeznek állampolgársággal és állandó lakhellyel. Komoly problémát

2 Malak, Piotr: The Libraries as a Guide to the Information Technology and Information Society According to the Governmental Plans.

okoz az alacsony iskolázottság, az frástudatlanság, a rossz életkörülmények, és ezek miatt gyakorlatilag lehetetlenné válik számukra bármilyen információs szolgáltatás elérhetővé tétele. A nemzeti és etnikai kisebbségek védelme egyrészt a saját hagyományok ápolását, másrészt a kulturális gyarapodást, a szociális integrációt kell, hogy jelentse. Ennek érdekében és a roma identitás megőrzését támogatandó, Horvátországban a cigány szervezetekkel való együttműködésben konferenciákat szerveznek a témában, a nyelv megőrzése érdekében pedig cigány–horvát szótár megjelenését tervezik. A társadalmi integrációt segíti, hogy – szintén roma szervezetekkel együttműködve – újságcikkck, könyvek megjelentetésével ismertetik meg a cigány kultúrát a horvát lakossággal.

Frank Róza és Vitéz Éva két magyar megyeszékhelyen (Szombathelyen és Tatabányán) vizsgálták a mozgássérültek és értelmi fogyatékosok helyzetét, az esélyegyenlőség megteremtésére tett erőfeszítéseket, illetve hogy mennyiben kerülnek hátrányos helyzetbe a közlekedés és a mindennapi ügyintézés során. A két megyeszékhelyen lévő megyei könyvtárat szintén megvizsgálták ilyen szempontból. A vizsgálatot könyvtárosok és felhasználók körében végzett kérdőíves felmérés egészítette ki, amely az ilyen irányú erőfeszítésekkel szembeni attitűdöket kutatta. Bár az 1998. évi 26. törvény értelmében 2005 végére minden nyilvános épületet alkalmassá kell tenni arra, hogy a mozgássérültek akadálymentesen bejuthassanak, még mindig nagyon sok hiányosság tapasztalható ezen a téren, ráadásul a kérdőíves vizsgálatból kiderült, hogy a mozgássérültek számára való esélyegyenlőség biztosításának fontossága sem kellően tudatosodott bennünk.

Az emberek közötti különbözőségek tudatosításának a gyerekek körében fokozott jelentősége van. A multikulturális kiadványok arányát kutatták svéd hallgatók, *Malin Grabbe* és *Elisabeth Ingelfa* 2002-ben Svédországban kiadott gyermekkönyvek alapján. Kérdésük, hogy napjaink sokszínű kulturális valósága miként jelenik meg a gyermekkönyvekben. A vizsgálathoz olyan lényeges karakterjegyek alapján írták körül a multikulturális gyermekkönyv fogalmát, mint például: multikulturálisnak tekinthető az a könyv, melyben egynél több nép, vallás szerepel. Ehhez hasonló jegyek alapján megállapítható, hogy a 2002-es év során Svédországban megjelent gyermekkönyvek 17%-ában érvényesül a multikulturális szempont. Az ilyen típusú könyvek népszerűsítése a hallgatók állásfoglalása szerint a könyvtárak feladata lenne, hiszen ezek nagyban képesek erősíteni a toleranciát és a kulturális megértést már egészen kisgyermekkorban.

Magam szintén egy speciális igényekkel rendelkező felhasználói réteg, a kistelepeleken élő lakosság könyvtári ellátásának hazai nehézségeiről beszéltem. Ismertettem a jelenlegi problémákat, a kistelepelesek könyvtári ellátásával kapcsolatos paragrafusokat a magyar könyvtári törvényből, a 2003–2007-re kiadott stratégiai célkitűzések ezen vonatkozásait és a Könyvtári Intézet térségi szolgáltatások fejlesztésére irányuló kutatásait.

Multikulturalizmus és a könyvtári-információs szakma

A könyvtári-információs szakmában a multikulturalizmus közvetlenül a nemzetközi kapcsolatokban jelenik meg. A különböző nemzetek tapasztalatcsócréje fontos tényező mind a konkrét szolgáltatások fejlesztése, mind a nemzetközi tudomá-

nyos kommunikáció szempontjából. Kis népek esetében komoly erőfeszítésekre van szükség a nyelvi különbözőség áthidalására. Döbbenetesen keveset tudunk nagyon sok nép kutatóinak eredményeiről. Elsősorban az olyan kis országokra gondolok, mint a konferenciának helyet adó Lettország vagy a többi balti állam.

A nemzetközi könyvtárosság értelmezése jelenleg John Harvey és Frances Carroll definícióján alapul, miszerint az „a könyvtárosság egy vagy több aspektusának tanulmányozása két vagy több különböző környezetben, a hasonlóságok és különbözőségek meghatározása és megmagyarázása kulturális, demográfiai, gazdasági, történelmi, politikai, társadalmi vagy egyéb lényeges tényezők mentén.”³ A meghatározás szerint a legfontosabb cél tehát a különbözőségek meghatározása és az ebből való kölcsönös tapasztalatszerzés.

A tallinni pedagógiai egyetem hallgatója, *Sirli Piin* nemzetközi könyvtárosságról szóló előadásának a középpontjában éppen azok a nemzetközi kezdeményezések álltak, melyek elsődleges célja a különböző nemzetek tapasztalatainak cseréje. Míg az egész világ könyvtárosságát összefogó nemzetközi szerveződések (FID, IFLA), az egyes könyvtártípusok szerint létrejött szervezeteket (SLA – Special Libraries Association, IASL – International Association of School Librarianship, IMIA – International Medical Informatics Association) vagy az európai nemzetekre kiterjedő szervezeteket, mint a LIBER, EBLIDA, EUCLID a legtöbb résztvevő már ismerte, a balti országok és az észak-európai országok regionális együttműködési formái valamennyiünk számára igen tanulságosak voltak.

A Bibliotheca Baltica tíz, a Balti-tenger környezetében fekvő országból (Norvégia, Svédország, Finnország, Oroszország, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Németország, Dánia) 38 tagot tömörít. A kezdeményezést 1992 júniusában bocsátották útjára, amikor a hasonló elnevezésű lübecki konferencián elhatározták, hogy a tagkönyvtárak virtuális együttműködésével javítják a balti régió közös kulturális örökségének elérhetőségét. A kezdeményezés legfontosabb céljai: a régió könyvtárai közötti együttműködés segítése, a Balti-tengeri régióhoz kapcsolódó kutatások segítése, a balti érdekeltségű gyűjtemények elérhetőségének javítása.

1930 és 2000 között hat alkalommal került sor a három balti ország (Litvánia, Lettország és Észtország) könyvtárosainak közös konferenciájára. 1968 óta minden évben megrendezésre kerül a LiLaEst elnevezésű nyári szeminárium, melynek során a három balti ország nemzeti könyvtárainak 20-20 képviselője cseréli ki gondolatait. A rendezvény célja egyrészt a három nemzeti könyvtár fejlesztéseinek kölcsönös nyomon követése, másrészt az együttműködési formák, módok felvételése és a tapasztalatszere.

Az északi és a balti államok könyvtárosai négyévente rendeznek rendszeres konferenciát. A legutóbbit 2001-ben Észtországban tartották „Könyvtárak a tudásalapú társadalomban” címmel. Az észak-európai és a balti országok orvosi szakkönyvtárai szintén szoros együttműködést tartanak fenn. 1994-ben történt az első közeledés a két régió orvosi szakkönyvtári szövetségei között, míg 2000-ben a Nordic Association for Medical and Health Information (NAMHI) meghívta tagjai sorába a balti országok könyvtárait is. Az egyedülálló együttműködés nyomán

3 Harvey, John, F.–Carroll, Frances, L.: Internationalizing information science education: A handbook of policies and procedures in administration and curriculum. New York, 1987.

norvég szakkönyvtárak ingyenes fénymásolat-szolgáltatást kínálnak Vilnius és Kaunas orvosi könyvtárai számára, segítik a litván könyvtárak integrációját a nemzetközi szervezetekbe, közös szakmai programokat szerveznek, elősegítve a tudásmegosztást.

Katarina Zurawska és Bronislaw Zurawski arról szólt, hogy a nemzetköziség a könyvtárosképzésben is egyre nagyobb szerepet játszik, olyannyira, hogy a bekövetkezett változásokat is célszerű immár globális és helyi szinten egyaránt vizsgálat alá vetni. Globális szinten a változások függnék a kulturális különbözőségektől, a történelmi háttértől és a nemzetközi oktatáspolitikai aktuális állásától, az egyes országokban pedig a régiók közötti különbségek, az egyetemek és a különböző tárgyak tanításának egyedi gyakorlata jelentik a különbözőség legfontosabb változóit. Az információtechnológiai eszközök használata a könyvtárakban, az információs központokban és az oktatási intézményekben a folyamatok egységesülésének irányába hatnak.

Az egyes embercknek a multikulturális társadalmakban folyó életre történő felkészítésben nagy szerepet játszanak a nemzetközi projektek. A svéd Borås észak-veztféliai testvérvárosa Espelkamp. A két város iskolái 1991-ben indították útjára az „Espelkamp-Boråsprojektet” elnevezésű programot, melynek keretében 14–17 év közötti fiatalok töltenek el tanulmányaik ideje alatt egy hetet a másik városban élő családoknál. A cserekapcsolat pozitívan hat a gyerekekre, a családokra és a tanárok személyiségére egyaránt. Erősödik a résztvevőkben a nemzetköziség tudata, könnyebbé teszi az idegennyelv-tanulást, és – a tapasztalatok azt mutatják – általánosságban is nő a gyerekek motivációja a tanulásra. Az előadó, *Marianne Ericsson* szerint az Egyesült Nemzetek Szervezete által kiadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 26. cikkének a gyerekek tanuláshoz való egyetemes jogáról, a többnyelvűség támogatásáról és az információs térhez való egyetemes hozzáférésről szóló UNESCO-dokumentumnak a szellemiségét így egyszerre érvényesíthetik a gyakorlatban.

A programban résztvevő tanárok megvizsgálták, hogy mennyire használják a gyerekek a modern technikai eszközöket az egymással való kapcsolattartásban. A vizsgálat kimutatta, hogy egyszerre jellemző a hagyományos postai küldemény és az elektronikus levélküldés, hiszen míg a gyerekek az első bemutatkozó levelet hagyományos postai borítékban adják fel, a további levélváltások már a legtöbb esetben e-mailben történnek.

Kitekintés: BOBCATSSS 2005.

A jövő évi BOBCATSSS konferenciát hat év után újra Magyarország rendezi, ezúttal a norvég Høgskolen i Oslo és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Kar közös szervezésében. A két intézmény együttműködése régebben cserekapcsolatban nyilvánult meg, ezúttal a szervezés örömeit és fárasztó munkáját oszthatják meg egymással a két ország könyvtár szakos hallgatói. A norvég–magyar szervező csapat a rigai szimpózium záró rendezvényén vette át az évről-évre másnál lévő BOBCATSSS zászlót.

2005. január 31. és február 2. között a Librarianship in the Digital Age (Könyvtáros szakma a digitális korban) témakörben cserélhetik ki nézeteiket a különböző

országokból érkezett oktatók, hallgatók, könyvtáros szakemberek. A cím megint meglehetősen tág teret enged az előadóknak, akik a következő altémákban készülhetnek előadásokkal:

- Milyen a modern könyvtáros?
- Irodalom – Információ
- Az információ elérése Európában
- Az információ ára
- A nyilvános (köz-) könyvtár
- Az e-könyv.

(Az előadások tömörítvényeinek beküldési határideje október 31., az előadásoké november 30.)

A magyar könyvtár szakos hallgatók érzésem szerint újra nagy lehetőséget kaptak azzal, hogy hazánkban kerülhet sor a következő BOBCATSSS-szimpóziumra. Amióta nem Magyarországon rendezik ezeket a szimpóziumokat, sajnálatos módon meglehetősen kevesen vállalták az utazással járó nehézségeket és – támogatás hiányában – a költségeket, pedig a külföldi tapasztalatok megismerésére a kifejezetten diákok számára megrendezett konferenciák kiváló alkalmat jelentenek minden pályája elején lévő fiatalnak. A BOBCATSSS-konferenciák lehetőséget teremtenek a szakmai öntudat erősítésére, az előadói rutin kialakítására, az angol könyvtári szaknyelv megismerésére és számtalan új ismerőssel, barátal való megismerkedésre. 2005-ben mindezért nem kell több száz kilométert utazni, hiszen a BOBCATSSS házhoz jön...

Tóth Máté

Fiatal romák könyvtára a Gandhi Gimnáziumban

2004. március 31-én került sor a pécsi Gandhi Gimnáziumban a könyvtár megnyitására és a nyilvánosságnak történő átadására, amely egyben az iskola tízéves fennállásának ünnepélyes nyitórendezvénye is volt.

Az 1994 óta működő iskola első igazgatója, az 1999-ben elhunyt Bogdán János álma volt az iskola küldetését minden vonatkozásban támogató, korszerű iskolai könyvtár létrehozása. Halála után a tantestület, valamint az iskola mellett álló Gandhi Alapítvány tovább szötte a tervet: „Minden erőnkkel azon vagyunk, hogy bevégezzük az egykori és örökös igazgató, Bogdán János művét, hogy megvalósítsuk egy oktatási és információs központ és találkozóhely létrehozásáról szóló álmát.” Elképzelésüket sokan fölkarolták.

Könyvtárat tervezni egy roma gimnázium számára – feltehetően az elsőt a világon – egy magyar városban: ez volt az a feladat, amellyel a budapesti Goethe Intézet akkori könyvtárvezetője, Elisabeth Macan asszony 2000 őszén megnyerte a közös munkának a stuttgarti Könyvtári és Információs Ismeretek Főiskoláját. Az „Európai